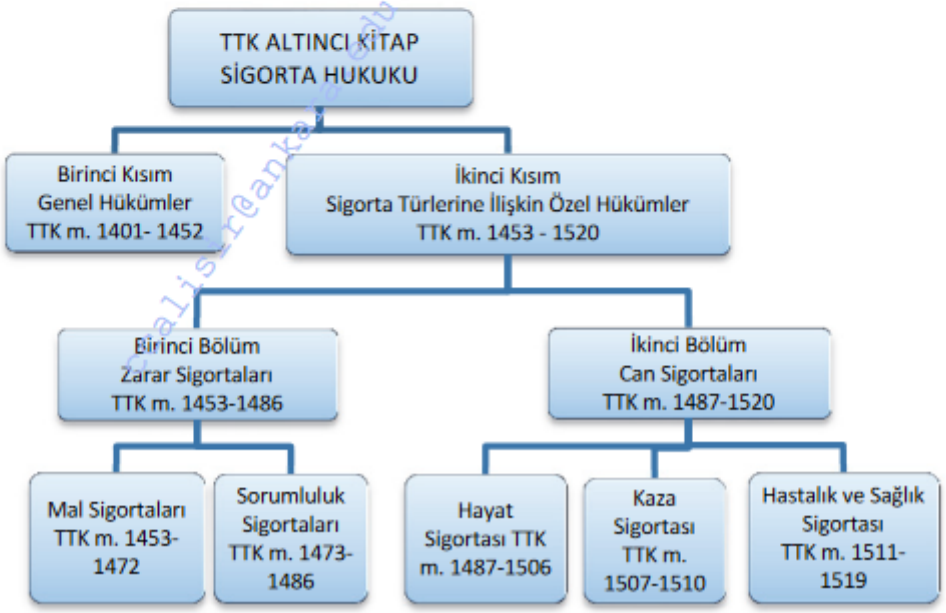
SİGORTA SÖZLEŞMESİ

I. GİRİŞ

Sigorta sözleşmesi, TTK'nın "Sigorta Hukuku" başlıklı Altıncı Kitabında 1401 ila 1520'nci maddeleri arasında düzenlenmiştir. Altıncı Kitap olan "Sigorta Hukuku" iki kısma ayrılmaktadır. Birinci kısım "Genel Hükümler" başlığı altında tüm sigorta sözleşmeleri için genel hükümler sevk etmektedir. İkinci kısım ise "Özel Hükümler" başlığı altında iki bölüme ayrılmaktadır. Birinci Bölüm olan "Zarar Sigortaları" kendi içinde, "Mal Sigortaları" ve "Sorumluluk Sigortaları" olarak iki alt bölüme ayrılmaktadır. İkinci bölüm ise "Can Sigortaları" başlığı altında "Kaza Sigortası", "Hayat Sigortası" ve "Sağlık ve Hastalık Sigortası" olmak üzere üç alt bölüme ayrılmaktadır.

Sigorta sözleşmesinde iki taraf vardır: Sigortacı ve sigorta ettiren. Sigorta ettirenler, sigorta sözleşmesinde zayıf olan ve korunmaya muhtaç olan taraftır. Bu sebeple TTK'nın Altıncı Kitabında çok sayıda emredici düzenleme mevcuttur. Bu emredici hükümler, sözleşme serbestisinin sınırlarını oluşturmaktadır.

II. SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN TANIMI VE ŞEKLİ

Sigorta sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen ve sürekli borç ilişkisi içeren bir sözleşmedir. Sigorta sözleşmesinin herhangi bir şekil şartı yoktur. Sözleşmenin tanımı TTK m. 1401'de şu şekilde yapılmıştır: "*Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.*" TTK m. 1401 ila m. 1520 maddelerinin tamamı sigorta sözleşmesine hasredilmiştir. TTK m. 1401'e göre sigortacıya ödenecek prim karşılığında sigortacının edimi, "*bir kişinin para ile ölçülebilir menfaatini zarara uğratan bir tehlikenin meydana gelmesi halinde bunu tazmin etmek*" olabileceği gibi "*bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemek*" veya diğer edimlerde bulunmak da olabilir.

TTK m. 1404'e göre sigorta ettirenin veya sigortalının, kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilinden doğabilecek bir zararını teminat altına almak amacıyla sigorta yapılmaz. Bu hüküm haklı olarak eleştirilmiştir.[83] Şöyle ki, trafik kurallarının ihlal edilmesi kanunun emredici hükümlerine aykırıdır. Bu sebeple, örneğin hükmün lafzına göre, yapılan kasko sigortasının geçersiz olması beklenir. Hükmün sadece lafzını esas alan yoruma göre, ahlaka aykırı veya kişisel haklara aykırı eylem sonucunda ortaya çıkan zararı teminat altına almak amacıyla yapılan sigorta sözleşmelerinin de geçersiz olması gerekir. Ancak doktrinde bu hükmün "yürütülen etkinliğin bütünüyle ahlaka veya kamu düzenine aykırı olduğu durumlar için"[84] getirildiği ifade edilmiştir. Kanaatimizce de konusu bir bütün olarak emredici hükümlere, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı olan sigorta sözleşmeleri geçersiz sayılmalıdır. Örneğin doktorun hatalı tıbbi müdahalesi neticesinde hastanın sürekli olarak engelli hale gelmesi durumunda TTK m. 1404'ün dar yorumunda sigorta sözleşmesi geçersiz hale gelir. Oysa bu zorunlu bir sigorta olup, günümüzde hem doktorlar hem hastaneler hem de hastalar bakımından önemli bir ihtiyacı gidermektedir.

Sigorta sözleşmesinin tanımında öne çıkan kavram "riziko"[85] kavramıdır. Riziko ilerde gerçekleşip gerçekleşmeyeceği meçhul olan ya da gerçekleşeceği kesin olsa da (ölüm gibi) ne zaman gerçekleşeceği belirsiz olan bir olaydır. Sigortacının ödeme yapması için öncelikle rizikonun gerçekleşmesi gerekir. Riziko her sigorta sözleşmesine göre farklılık arz eder. Örneğin yangın sigortasında "yangın" riziko, sele karşı yapılan sigorta sözleşmesinde "sel basması" rizikodur. Tanımda riziko her ne kadar "para ile ölçülebilen bir menfaati zarara uğratan tehlike" olarak kabul edilse de kişinin ölümü veya belirli bir tarihte hayatta kalması da "riziko" olarak kabul edilir.

TTK m. 1401'deki tanımda temel ayırım zarar sigortası ile meblağ sigortası ayırımıdır. Zarar sigortalarında ilke rizikonun gerçekleşmesi ile beraber ortaya çıkan zararın tazmin edilmesidir. Meblağ sigortalarında ise rizikonun gerçekleşmesi halinde önceden kararlaştırılmış olan meblağ sigortacı tarafından ödenir.

Sigorta sözleşmesinin tanımında öne çıkan diğer bir kavram ise "menfaat" kavramıdır. Sigorta sözleşmesinden bahsedebilmek için sigorta edilebilir bir menfaatin bulunması şarttır. Bu menfaat sigorta sözleşmesinin yapılması anında mevcut olmalı-

dır (TTK m. 1408). Örneğin A mülkiyeti kendisine ait olan otomobilini sigorta sözleşmesine konu edebilir. Zira A'nın otomobil üzerinde malik olmaktan kaynaklanan bir menfaati vardır. Bununla beraber kişilerin eşyalar üzerinde sadece mülkiyetten kaynaklanan menfaatleri olmayabilir. Örneğin bir kişi malik olmadığı halde ilgili eşya üzerinde sınırlı ayni bir hakka sahip olabilir. Böyle bir durumda sınırlı ayni hakka dayanan menfaat de sigorta sözleşmesine konu yapılabilir. Dikkat edilecek olursa sigorta sözleşmesinin konusu eşyanın kendisi değil eşya üzerindeki menfaattir. Hırsızlık rizikosuna karşı yapılan sigorta sözleşmesi, sözleşmenin konusunun eşya olmadığına, eşya üzerindeki menfaat olduğuna ilişkin uygun bir örnektir. Zira hırsızlık rizikosuna karşı yapılan sigortada çalınan eşya hiçbir zarar görmemesine rağmen eşya malikinin menfaati ihlal edilmektedir. Tekrar edecek olursak, sigorta sözleşmesinin konusu sigorta edilen menfaatin kendisidir. Menfaatin para ile ölçülebilir ve meşru bir menfaat olması gerekir.

III. SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN KURULMASI VE UYGULANACAK HÜKÜMLER

Sigorta sözleşmesi, TBK'da düzenlenmiş esaslara uygun olarak kurulur. Başka bir deyişle sigorta sözleşmesi, sözleşmenin tarafları olan sigortacı ile sigorta ettirenin karşılıklı ve birbirlerine uygun irade açıklamalarıyla kurulur. Karşılıklı irade açıklamalarına öneri ve kabul denir. Öneri sigorta ettirenden gelebileceği gibi sigortacı veya onun temsilcisi olan acenteden de gelebilir. Yukarıda da ifade edildiği üzere sigorta sözleşmesinin kurulması için Kanunda öngörülmüş bir şekil şartı mevcut değildir. Tarafların karşılıklı irade beyanlarının sözleşmenin kurucu unsurlarına ilişkin olması gerekmektedir.

İkinci Ünite
SİGORTA SÖZLEŞMESİ

I. SÖZLEŞMENİN GENEL ÖZELLİKLERİ

A. Tanımı

Sigorta sözleşmesi, 6102 sayılı TTK'nın Sigorta Hukukuna ilişkin altıncı kitabının ilk hükmü olan 1401'inci maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır: "*Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi halinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir*".

Sigorta sözleşmesi özel olarak TTK'nın altıncı kitabında düzenlenmiş olsa da genel itibariyle TBK'da yer alan sözleşmelere ilişkin genel hükümlere tabidir (TTK m. 1451). Bu bağlamda öncelikle belirtmek gerekir ki, kanunun emredici hükümlerine, kamu düzenine, ahlaka ve adaba, kişilik haklarına aykırı bir fiilen doğabilecek bir zararın teminat altına alınması için sigorta sözleşmesi yapılamayacaktır (TTK m. 1404, TBK m. 27). Mesela, hırsızlık yapan bir kişinin bu esnada uğrayabileceği zararı için sigorta yaptırması veya daha önce yaptırdığı sigortanın bu tür yasa dışı işler yaparken uğradığı zararı karşılaması mümkün değildir.

B. Şekli

Sigorta sözleşmelerinin şekle bağlı olup olmadığı meselesi net olmamakla beraber, TTK'da şekil şartına yönelik açık bir düzenleme olmadığı için şekil kuralına tabi olmadığı söylenmelidir. Zira TBK m.

07.10.2024 15:0

12 hükmüne göre sözleşmelerin geçerliliği, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, hiçbir şekle bağlı değildir.

Sigorta sözleşmelerinin şekil kuralına bağlı olduğu izlenimi doğuran mesele, sigorta poliçesi düzenlenme zorunluluğudur (TTK m. 1424). Sigorta poliçesinde, sözleşmenin genel ve özel hükümlerinin yer alması ve bunun düzenlenip sigorta ettirene verilmesi zorunlu olduğundan, akla sözleşmenin şekle bağlı olduğu sonucu gelebilir. Ancak sigorta poliçesi verilmeden de sözleşme kurulabildiği için sigorta sözleşmelerinin kanunen herhangi bir geçerlilik şartına bağlanmadığı açıkça söylenmelidir. Sigorta poliçesi daha ziyade, sözleşmenin kurulduğunun ve hükümlerinin neler olduğunun ispatına yarayan bir belge niteliği taşımaktadır.

C. İrade Serbestisi

Borçlar hukukuna tabi sözleşmelerde olduğu gibi sigorta sözleşmesi de tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur (TBK m. 1). Sigortacı ve sigorta ettirenin iradelerinin aynı noktada buluşması sonucunda sözleşmenin kurulması esastır. Bunun yanı sıra borçlar hukukuna egemen olan *sözleşme özgürlüğü* ve *irade serbestisi* prensibini düzenleyen TBK m. 26 hükmü, tarafların bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içerisinde özgürce belirleyebileceğini ifade etmektedir. Dolayısıyla, sigortacı ve sigorta ettirenin özgür iradeleriyle özel hukuk sözleşmesi niteliğindeki sigorta sözleşmesini yapmaları ve içeriğini belirlemeleri kural olarak mümkündür.

Sigortacılığın taşıdığı toplumsal önem ve sigorta sözleşmelerinin kendisine has özellikleri sebebiyle yukarıda bahsedilen sözleşme serbestisi prensibine, sigortacılık alanında bazı sınırlamalar getirilmiştir. Söz konusu sınırlamaları esas itibariyle iki ana başlık altından toplayabiliriz.

İlk olarak sigorta sözleşmesi yapmak konusundaki serbestliğin ortadan kaldırılmasıdır. Kaza rizikosunun yüksek olduğu alanlarda gerek kanun gerek Cumhurbaşkanlığı ve Bakanlık kararı ile sigorta

sözleşmesi yaptırma zorunluluğu getirilmiştir[14]. Bu durumda, sigorta yaptırmak zorunlu olmakla beraber sigorta ettiren birden fazla sigortacı arasından istediğini, kendisine uygun olanı seçebilir. Bununla ilgili tek istisna, Doğal Afet Sigortaları Kurumu nezdinde yapılması zorunlu olan deprem sigortasıdır. Bahse konu örnekte, deprem sigortasını kamu kurumu niteliğinde DASK yaptığı için, sigortacıyı seçme imkânı da bulunmamaktadır.

İrade serbestisine getirilen ikinci sınırlama sigorta sözleşmesinin içeriği ile ilgilidir. Daha önce bahsedildiği üzere, sigorta sözleşmelerinin içeriğini serbestçe belirleme hakkı tamamen taraflara bırakılmamıştır. Sigorta sözleşmelerinin seri halde yapılması, sigortacının matbu sözleşme hazırlamasını gerektirmektedir. Sigortacının tek taraflı hazırladığı sözleşme hükümlerinin sigorta ettiren/sigortalının haklarını her zaman koruyamayacağı açıktır. Bu nedenle sigorta sözleşmelerindeki genel şartların, her bir sigorta türüne göre hazırlanması ve Hazine Müsteşarlığı (Hazine ve Maliye Bakanlığı) kontrolünden geçtikten sonra[15] sözleşmelere konulmasının mecburi tutulması esası getirilmiştir (SK m. 11). Taraflar genel şartlara aykırı olmayan özel şartlar kararlaştırıp bunu sözleşmeye koyabilirler.

Sigorta genel şartlarının düzenlenmesindeki amaç, sigorta sözleşmelerinde ekonomik bakımdan zayıf taraf olan sigorta ettirenin bir de sigortacılığın teknik özellikleri sebebiyle bilgi asimetrisinden özel olarak korumaktır. Bundan dolayı her bir sigorta türü için belirlenen genel şartların önceden incelemeye tabi tutulması, sigorta ettirenin aleyhine olmaları ihtimalini azaltmaktadır. Bununla beraber, bu tür

---

14 Buna örnek olarak, Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası (Trafik Sigortası), Deprem Sigortası, Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası, Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası, Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası verilebilir.

15 Uygulamada her bir sigorta türü için genel şartlar, Bakanlık (Hazine Müsteşarlığı) tarafından hazırlanarak Resmi Gazetede yayınlanmakta; sigorta şirketleri de söz konusu genel şartları içeren sigorta sözleşmesi, sigorta poliçesi hazırlayarak muhataplarına vermektedirler.

özellikler taşıyan sigorta genel şartlarının geçersiz olduğunu ileri sürmek mümkündür[16].

D. Kurulması

Sigorta sözleşmeleri, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur (TBK m. 1). İradelerin her zaman açık bir şekilde açıklanması zorunlu olmayıp örtülü (zımni) şekilde açıklanması da mümkündür (TBK m. 1/2).

Görüldüğü üzere TBK düzenlemesinden yola çıkılarak sigorta sözleşmelerinde tarafların açık ve/veya örtülü şekilde iradelerini açıklamaları zorunlu kılınmıştır. Diğer bir ifade ile sözleşmenin kurulması için kural olarak tarafların iradelerini bir şekilde ortaya koymaları gerekmektedir. Bununla birlikte sigorta sözleşmelerinin kendisine has özellikleri ve sigorta ettireni koruma ihtiyacından dolayı, istisnaen sigorta sözleşmelerinin susma yoluyla da kurulabileceği hükme bağlanmıştır. Gerçekten TTK m. 1405/1 hükmü, "*Sigortacı ile sigorta sözleşmesi yapmak isteyen kişinin, sözleşmenin yapılması için verdiği teklifname, teklifname tarihinden itibaren otuz gün içinde reddedilmemişse sigorta sözleşmesi kurulmuş sayılır*" şeklindedir. Böylece, sigorta sözleşmesinin susma yoluyla kurulabileceğine yönelik önemli bir hüküm kanunda yer almıştır. Sadece sigortacıya sunulan sözleşme kurma teklifi (icap) için getirilen bu sonuç, sözleşmenin susma yoluyla kurulmasına imkân vermektedir. Bu nedenle verilen teklifin (icap), sözleşme kurmaya yönelik olmak üzere gerekli tüm şartları taşıyor olması gereklidir.

D. Sigorta Poliçesi

Sigorta sözleşmesi kurulduktan sonra, sigortacı, sigorta poliçesini düzenleyip sigorta ettirene vermek zorundadır. Sigorta poliçesinin

---

[16] Sigorta genel şartları hem TBK m. 20 vd. hem de 6502 sayılı TKHK hükümlerine tabidir. Bu nedenle, sigorta ettiren/sigortalının haklarına zarar veren genel şartların haksız şart sayılarak geçersizliklerine karar verilmesi mümkündür (TKHK m. 5/2).

Çalışma Ankara Üniversitesi 07.10.2024 15:07

verilmesine yönelik olarak iki farklı süre öngörülmüştür. Sigorta sözleşmesi sigortacı veya acentesi tarafından yapılmışsa, sözleşmenin yapılmasından itibaren 24 saat, diğer hallerde ise 15 gün içerisinde yetkililerce imzalanmış bir poliçenin sigorta ettirene verilmesi zorunludur (TTK m. 1424/1). Sigortacı, poliçenin geç verilmesinden doğan zarardan dolayı sigorta ettirene/sigortalıya karşı sorumludur.

Sigorta poliçesi, tarafların haklarını, temerrüde ilişkin hükümler ile genel ve varsa özel şartları içermek zorundadır (TTK m. 1425/1). Diğer bir deyişle, sigorta sözleşmesi ile tarafların mutabık kaldıkları tüm hususlar sigorta poliçesinde yer almak zorundadır. Ayrıca, poliçe ve zeyilnamenin eklerinin içeriği teklifnameden veya kararlaştırılan hükümlerden farklıysa, anılan belgelerde yer alıp teklifnameden değişik olan ve sigorta ettirenin, sigortalının ve lehtarın aleyhine öngörülmüş bulunan hükümler geçersiz kabul edilmektedir (TTK m. 1425/2).

Sigorta sözleşmesi yapıldıktan sonra sigorta genel şartlarında değişiklikler meydana gelebilir. Bu durumda kanun koyucu, sigorta genel şartlarının kendiliğinden değişmesine yönelik bir düzenleme yerine daha farklı bir usul izlemiştir. Buna göre, kanunlarda aksine bir hüküm bulunmadıkça, genel şartlarda sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın lehine olan bir değişiklik hemen ve doğrudan uygulanır. Ancak bu değişiklik, ek prim alınmasını gerektiriyorsa, sigortacı değişiklikten itibaren sekiz gün içerisinde prim farkı isteyebilir. İstenilen prim farkının sekiz gün içinde kabul edilmemesi halinde sözleşme eski şartlarla devam eder (TTK m. 1424/3).

E. Sigorta Süresi

Sigorta sözleşmelerinde, sigortacının sorumluluğunun devam ettiği sürenin belirlenmesi önem taşır. Bu nedenle TTK m. 1410'da sürenin sözleşme ile kararlaştırılmadığı hallerde taraf iradeleri, yerel teamül ile hal ve şartlar göz önünde bulundurularak mahkemece belirleneceği hükme bağlanmıştır. Yine TTK m. 1411'de sigorta dönemi, prim daha kısa zaman dilimlerine göre hesaplanmamış ise bu Kanuna göre sigorta dönemi bir yıldır denilmek suretiyle tamamlayıcı bir düzenleme yapılmıştır.

Esasen sigorta sözleşmesinin geçerli olduğu süre ile sigortacının rizikodan dolayı sorumluluğunun devam ettiği süre kural olarak aynı olmak durumundadır. Ancak tarafların irade beyanlarını açıklamalarıyla kurulan sözleşme ile başlayan sigorta süresi (*şekli süre*) sözleşme sona erene kadar devam eder. Yukarıda da bahsedildiği üzere sigorta sözleşmeleri aksine bir düzenleme bulunmadığı takdirde bir yıl için yapılmış sayılır. Buna karşılık sigortacının rizikoyu taşıma borcunun devam ettiği süre (*maddi süre*), her zaman sözleşme süresi ile örtüşmeyebilir.

Sürelerin örtüşmediği ilk durum sigortacının sorumluluğunun sözleşmeden daha sonra başlaması halidir. Sigortacının rizikoyu taşıma borcu ilk primin ödenmesi ile başlayacağından, primin sözleşmenin kurulmasından sonra ödenmesi halinde sözleşmenin kurulması ile sorumluluğu başlangıcı farklı olur.

Sigorta sözleşmesinin kurulmasından önceki dönemin himayesi için yapılması halinde *geçmişe etkili sigorta* söz konusu olur. Burada önemli olan husus, sözleşmenin yapıldığı anda rizikonun gerçekleşmemiş veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkmamış olması gerekmektedir (TTK m. 1458). Aynı şekilde sorumluluk sigortalarında karşılaşılan riziko doğmuş olmakla beraber zararlı sonuçların, sözleşmenin sona ermesinden sonra ortaya çıkması halinde *ileriye etkili sigorta* karşımıza çıkar. Hem geçmişe hem de ileriye etkili sigorta halinde sigortacının sorumluluğunu gösteren maddi süre, sözleşmenin geçerli olduğu şekli süreden farklıdır.

F. Hukuki Niteliği

Sigorta sözleşmelerinin 6102 sayılı TTK'nın 6'ncı kitabında düzenlendiği ve fakat temelde TBK'nın genel hükümlerine tabi olduğu yukarıda izah edilmişti. Yine sözleşmenin kurulması açısından da TBK m. 1 hükmünün uygulanacağı, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun şekilde açıklamalarının yeterli olduğu izah edilmişti.

Bu başlık altında açıklanması gereken husus, sigorta sözleşmelerinin içeriğinden kaynaklanan soyut niteliğidir. Sigorta ettirenin somut şekilde prim ödemesine karşılık sigortacının borcunun ne olduğunun

tespit edilmesi sözleşmenin niteliğini değiştirebilmektedir. Gerçekten sigortacının borcunun sadece riziko gerçekleştiğinde tazminat veya bedel ödemek olduğu kabul edilirse, her bir sözleşme için bu ihtimal gerçekleşmeyeceğinden, sigorta sözleşmeleri eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme gibi kabul edilebilir. Ancak sigortacının borcunun sigorta himayesi sağlamak olduğu kabul edilirse, bu durumda riziko gerçekleşmese de sigortacı borcunu ifa etmiş sayılacaktır. Böylece sigorta sözleşmeleri tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme olarak kabul edilecektir ki bu yaklaşım daha doğrudur.

Son tahlilde, sigorta sözleşmesinin tam iki tarafa borç yükleyen özel hukuk sözleşmesi olduğu ifade edilmelidir.

II. TARAFLARI

Sigorta sözleşmesinin *sigortacı* ve *sigorta ettiren* olmak üzere iki tarafı bulunmaktadır.

A. Sigortacı

Ülkemizde özel sigortacılık yapabilecek olan kuruluşlar *anonim* veya *kooperatif* şirket şeklinde kurulmuş olan ticaret şirketleridir (SK m. 3/1). Daha önce izah edildiği üzere, belirli özellikleri taşıyan söz konusu şirketler kuruluş esnasında Ticaret Bakanlığı'ndan izin, faaliyet aşamasında Hazine ve Maliye Bakanlığı'ndan ruhsat almak kaydıyla sigortacılık yapabilirler. Ruhsatsız bir şirket ile bu durumu bilerek yapılan sigorta sözleşmeleri hakkında TBK'nın kumar ve bahse ilişkin m. 604-605 hükümleri uygulama alanı bulur (TTK m. 1401/2).

B. Sigorta Ettiren

Sigorta sözleşmesinin tarafı olan, belirli bir prim karşılığında kendisinin ya da üçüncü kişinin menfaatini sigorta himayesi altına aldıran gerçek ve/veya tüzel kişiye *sigorta ettiren* adı verilir. Sigorta ettiren, kendi menfaatini sigortalatırsa sözleşmeyi kendi adına ve hesabına yapmış olur. Bu durumda *sigortalı*, yani sigorta sözleşme-

sindeki himayeden yararlanan kişi sıfatı da sigorta ettirene ait olur. Buna karşılık sigorta ettirenin başkasının menfaatini sigortalatması halinde kendi adına başkası hesabına (*başkası lehine*) sigorta söz konusu olur. Son halde, sözleşmenin tarafı olan sigorta ettiren, sigortalı ise menfaat sahibi üçüncü kişi olarak karşımıza çıkar[17]. Sözleşmenin tarafı sigorta ettiren olduğu için, sözleşmeden doğan yükümlülükler, mesela prim ödeme, sigorta ettirene aittir. Sigortalının üçüncü kişi olması halinde sigorta sözleşmesinden kaynaklanan haklar, sigorta tazminatı istemek gibi, sigortalıya ait olur.

Hayat sigortalarında, sözleşmeden yararlanacak olan kimseye ise *lehtar* adı verilmektedir. Lehtar kural olarak zarar sigortalarındaki sigortalıya benzemekle beraber, hayat sigortalarına özgü bazı özellikleri bulunmaktadır.

III. UNSURLARI

Sigorta sözleşmelerinin geçerli bir şekilde kurulup hüküm ve sonuçlarını doğurabilmesi için bazı unsurların aynı anda bir arada bulunması gerekir.

A. Menfaat

Sigorta sözleşmesinin konusunu sigortalanabilir bir *menfaat* oluşturur. Sigorta sözleşmesi ile himaye edilen değer, doğrudan para ile ölçülebilir mal değil, o malın varlığındaki menfaattir. Dolayısıyla sigorta sözleşmesinin konusu doğrudan araba olmayıp o arabanın varlığındaki menfaattir. Böylece sadece arabanın maliki değil; onu kiralayan, ödünç alan, üzerinde rehin hakkı bulunan menfaat sahiplerinin de sigorta yaptırması mümkün hale gelmektedir. Menfaatin ilk

---

17 Ahmet bey, kendi arabasını sigorta ettirmesi halinde *sigorta ettiren* ve *sigortalı* sıfatları Ahmet beye aittir. Ahmet bey, eşi Fatma hanımın arabasını sigorta ettirmesi halinde, sigorta ettiren kendisi olmasına karşın sigortalı sıfatı Fatma hanıma ait olur. Sigortalanan arabaya ait primleri ödeme yükümlülüğü Ahmet beye aittir ve fakat araç zarara uğradığında sigortacıdan tazminat talep etme hakkı Fatma hanımındır.

ccalisir@ankara.edu.tr 07.10.2024 15:37:42

özelliği para ile ölçülebilir olmasıdır. Ayrıca menfaatin kanuni sınırlar içerisinde kalması, ahlaka ve adaba aykırı olmaması gerekir. Zira kanunun müsaade etmediği bir menfaatin sigorta edilmesi de mümkün değildir (TTK m. 1404).

Sigorta menfaatinin bulunmaması, sigorta sözleşmesinin baştan geçersiz olması sonucunu doğurur (TTK m. 1408/1). Bu nedenle sözleşmenin kurulması esnasında, ortada sigortalanabilir bir menfaatin bulunması, sözleşmenin geçerlilik kazanması için zorunludur. Sigorta konusu menfaatin, sözleşmenin kurulmasından sonra ortadan kalkması halinde sözleşme o anda geçersiz hale gelir (TTK m.1408/1).

B. Tehlike /Riziko

Sigorta sözleşmesinin bir diğer unsuru ise *tehlike/riziko* (risk)'dur. Sigorta himayesine alınmak istenen menfaate zarar verme ihtimali olan doğa olayları veya insan fillerine riziko denir. Rizikonun en önemli özelliği gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin kesin olmamasıdır. Gerçekleşeceği kesin olan olayların riziko sayılabilmesi için bir zaman aralığında gerçekleşmesi dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda bir trafik kazasının gerçekleşmesi kesin olmadığından riziko sayılması mümkündür. Buna karşılık ölüm hadisesi gerçekleşmesi kesin olduğundan tek başına riziko sayılmaz. Ancak ölümün belirli bir zaman aralığında gerçekleşmesi kesin olmadığından, ölüm ancak bu şartla riziko olarak kabul edilebilir.

Riziko gerçekleşmesi şüpheli bir olay dahi olsa bazen dikkate alınmayabilir. Doğa kanunlarına göre gerçekleşmesi imkânsız olan olaylar, sigortadan faydalanacak olan kimsenin kasıtlı davranışı ile meydana gelen olaylar, ahlak ve adaba aykırı davranışlardan kaynaklanan olaylar riziko kapsamında değerlendirmeye alınmaz.

C. Sigorta Bedeli ve Sigorta Değeri

Sigorta bedeli, sigorta poliçesinde açıkça gösterilen riziko gerçekleştiği takdirde sigortacının tazminat sorumluluğunun üst limitini

gösteren tutardır. Zarar sigortalarında riziko meydana geldiği takdirde sigortacı, meydana gelen zararı ödemekle mükelleftir. Gerçek zarar miktarı hesaplanarak sigorta bedelini aşmamak kaydıyla sigortacı tarafından tazmin edilir. Buna karşılık hayat sigortalarında ise baştan belirlenen sigorta bedeli, riziko gerçekleştiği takdirde lehtara ödenir.

Sigorta değeri, sigorta sözleşmesi ile himaye altına alınan menfaatin piyasada ölçülebilen gerçek değerini gösteren tutardır. Mal sigortalarında sözleşmenin kurulması anında sigorta değeri ile sigorta bedelinin eşit olması ideal olan dengedir. Ancak ileride izah edileceği üzere bu eşitliğin bozulması ve farklı hukuki sonuçların doğması da mümkündür.

D. Prim

Sigorta sözleşmesi ile sigortacı, sigortalının malvarlığı ve kişisel değerlerine zarar verme ihtimali olan rizikoları himaye etmesinin karşılığında sigorta ettirenden aldığı paraya *sigorta primi* denilir. Sigorta ettiren, sözleşme ile belirlenen miktarda, sigortacıya peşin ya da taksitle sigorta primini ödemek zorundadır.

IV. TARAFLARIN HAK VE BORÇLARI

Yukarıda belirtildiği sigorta sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerden olduğundan, tarafların karşılıklı asli birer edimleri bulunmaktadır. Buna göre sigortacının edimi *sigorta himayesi sağlamak* olmasına karşın sigorta ettirenin edimi ise *sigorta primini* ödemektir. Bunların yanı sıra her iki tarafın karşılıklı olarak yan edimleri ve ilave şekli külfetleri (*mükellefiyet-vecibe*) bulunmaktadır. Taraflardan birinin borcu diğer tarafın hakkı niteliğinde olduğundan tek bir başlık altında izahat verilecektir.

A. Sigortacının Borçları

Sigortacının temel borcu sigorta himayesi sağlamak ve riziko gerçekleştiği takdirde sigorta tazminatı veya bedeli ödemektir.

ccalisiyorsa.gov.tr 07.10.2024 19:12

1. Sigorta Himayesi Sağlamak (Rizikoyu Taşımak)

Sigortacının sigorta sözleşmesinden kaynaklanan temel borcu, sigorta himayesi sağlamak, sigortalının menfaatine yönelik olan rizikoyu taşımaktır. Sigortacının bu borcunun kapsamının belirlenebilmesi için sigorta konusu menfaatin ve hangi rizikoların koruma kapsamında olduğunun sözleşmede/poliçede açıkça gösterilmesi gerekir. Böylece sigortacı sigortalının tüm malvarlığını değil sadece sözleşmede gösterilen malvarlığı unsurlarına ve yine önceden tespit edilen rizikolara karşı sigorta himayesi sağlar (TTK m. 1409/1).

Sigorta sözleşmesinde belirlenen süre zarfında sigortacı sigorta himayesi sağlar. Yukarıda belirtildiği üzere kural olarak sözleşmenin geçerliliği süresince sağlanan sigorta himayesi, geçmişe ve ileriye etkili sigortalarda sigorta sözleşmesinin süresinden bağımsız şekilde ortaya çıkabilir. İstisnalar dışında sigortacının sorumluluğu primin ödenmesiyle başlar ve sözleşme süresinin dolması ile sona erer.

Sigortacının rizikoyu taşıma, sigorta himayesi sağlama borcunun başlangıcı, primin veya ilk taksitinin ödenmesi ile başlar (TTK m. 1421). Kanundaki bu düzenleme tamamlayıcı hukuk normu niteliğinde olup sözleşmede aksi kararlaştırılabilir. Diğer bir deyişle sözleşmeye hüküm konulmak suretiyle sigortacının sorumluluğu henüz prim ödenmeden, sözleşmenin kurulması ile başlatılabilir. Buna karşılık sözleşme ile sigortacının sorumluluğunun primin ödenmesinden daha sonraki bir tarihte başlayacağı kararlaştırılamaz (TTK m. 1452/3). Kanun koyucu, *kara ve denizde eşya taşıma ilişkin sigortalarda*, sigortacının sorumluluğunun primin ödenmesinden bağımsız olarak sözleşmenin yapılmasıyla başlayacağını belirtmiştir (TTK m. 1421/1). Sigortacılık uygulamasında sigortanın başlangıç ve bitiş tarihleri ve saati sözleşmede/poliçede gösterilir. Tarih gösterilmesine rağmen saat belirtilmemişse sigorta öğlen 12.00'da başlar ve yine öğlen 12.00'de biter.

Sigortacının sorumluluğunun başlaması için sigortalanan menfaatin varlığını sürdürüyor olması gereklidir. Sigortacının sorumluluğu henüz başlamadan rizikonun gerçekleşmesi imkânsız hale gelirse,

Çorlu Ticaret Üniversitesi Dergisi

sigorta konusu menfaat yok olursa sigorta sözleşmesi geçersiz hale geleceği gibi sigortacı prime hak kazanamaz (TTK m. 1422).

2. Aydınlatma Yükümlülüğü

Sigorta sözleşmeleri içeriği itibariyle gerek sigortacı gerek sigorta ettiren bakımından çok bilinmeyenli bir özellik arz eder. Sigortacının asıl borcunun gözle görülmeyen ve elle tutulamayan sigorta himayesi olması; buna karşılık sigorta edilen menfaatin özelliklerinin her zaman rahatlıkla tespit edilememesi sebebiyle tarafların karşılıklı olarak birbirini bilgilendirmesi çok önemlidir. Bu bağlamda TTK m. 1423 ve SK m. 11/3 düzenlemesinde, sigortacının gerek sözleşmenin kurulmasından önce gerek sözleşmenin devamı esnasında muhatabına bilgi vermesi, onu aydınlatarak doğru karar vermesini sağlaması konusunda yükümlülük ihdas etmiştir.

Sigorta sözleşmesi kurulmadan önce veya sonrasında sigortacı, sigorta ettirene belli bilgileri vermek suretiyle onun sözleşme hakkında aydınlanmasını sağlaması gerekir. Konuya ilişkin çıkarılan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik ile sigortacının hangi konularda ne şekilde bilgi vereceği ve bunun kapsamının ne olacağı açıklanmıştır. Hazine Müsteşarlığı (Bakanlık) kontrolünde hazırlanan Bilgilendirme Formlarının sigorta ettiren tarafından okunmasının ve anlaşılmasının sağlanması ile yükümlülüğün yerine getirildiği varsayılmaktadır. Uygulamada bu formaların altının imzalatılmak suretiyle bu yükümlülüğün ifa edilmeye çalışıldığı görülmektedir.

Aydınlatma yükümlülüğünün ihlal edilmesi halinde uygulanacak yaptırım konusunda TTK m 1423 ile Yönetmelik m. 7 hükmü arasında bir uyumsuzluk bulunmaktadır. Normlar hiyerarşisinde kanunun yönetmelikten üstün olduğu tartışmaya açık olmadığı halde, TTK'da yükümlülüğün ihlali halinde sigorta ettiren, 14 gün içinde itiraz etmediği takdirde, sözleşmenin poliçede yazılı şartlarla yapılmış olacağı düzenlenmiştir. Diğer bir ifadeyle yükümlülüğün ihlali halinde somut bir yaptırım ortaya konulmamıştır. Buna karşılık SK'ya dayanılarak çıkarılan Yönetmeliğin 7'nci maddesinde, bilgilendirmenin eksik ya

CC BY Ankara.edu.tr 07.10.2024 15:15:

da yanlış yapılması ve bu durumun sigorta ettirenin kararına etkili olması halinde sözleşmeyi feshedebileceği gibi tazminat talebinde de bulunabileceği hüküm altına alınmıştır

3. Poliçe Verme Yükümlülüğü

Sigorta sözleşmesinin kurulmasından sonra sigortacının ilk yapması gereken husus, sözleşmeye uygun şekilde hazırlanan sigorta poliçesi vermektir. Sözleşmenin sigortacı veya acentesi tarafından yapılması halinde sözleşmenin yapılmasından itibaren *yirmi dört saat*; diğer hallerde *on beş gün* içerisinde yetkililerce imzalanmış bir poliçenin sigorta ettirene verilmesi zorundadır (TTK m. 1424).

Sigorta ettirenin poliçeyi kaybetmesi halinde, masrafları kendisine ait olmak üzere, yeni bir poliçe verilmesini sigortacıdan isteyebilir (TTK m. 1424/2).

4. Sigorta Tazminatı/Sigorta Bedelini Ödemek

Sigortacının sözleşmeden kaynaklanan asıl borcu sigorta himayesi sağlamak, rizikoyu taşımaktır. Sigortacı, riziko gerçekleştiğinde sözleşmede belirtilen şekilde zarar sigortalarında *sigorta tazminatı* veya can sigortalarında *sigorta bedeli* ödemek zorundadır (TTK m. 1427).

Sigorta tazminatının ödenebilmesi için sözleşmedeki kapsama uygun şekilde rizikonun gerçekleşmesi ve zararlı sonuç doğurması, hadisenin sigorta süresi içerisinde gerçekleşmesi ve primin ödenmiş olması gerekir. Sayılan şartların gerçekleşmesi halinde, sigortacı eliyle ve sigorta eksperleri yardımıyla hasar tespiti yapılarak gerçek zarar miktarı ortaya çıkarılır. Tespit edilen zarar üzerinden sigortacı sigorta bedelini aşmamak kaydıyla ödeme yaparak tazminat borcundan kurtulur. Tazminat miktarı üzerinde tarafların anlaşamaması halinde sigortalı, kendisine önerilen tazminatı alarak kaldığını düşündüğü hakları için yargı yoluna (*dava ya da tahkim*) başvurabilir.

Sigorta tazminatı kural olarak nakden ödenir. Ancak sözleşmede aynen tazmin (mesela kırılan camın yenisi ile değiştirilmesi) hük-

ccali.sirnak.edu.tr 07.10.2024 15:...

münün bulunması halinde, sigortalıya nakdi bir ödeme yapılmaz (TTK m. 1427/1).

Sigortalının tazminat alacağı, rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigortacıya belgelerin teslim edilmesinden sonra sigortacı zarar miktarına ilişkin araştırmalarını bitirince ve her hâlükârda (en geç) sigortacıya durumun ihbarından 45 gün sonra muaccel hale gelir (TTK m. 1427/2). Can sigortaları için bu süre 15 gün olarak tespit edilmiştir. Sigortacı, bu süreleri geçirirse temerrüde düşmüş sayılır ve temerrüt faizi ödemek zorunda kalır. Sigortacının temerrüt faizi ödemekten kurtulmasını öngören sözleşme hükümleri geçersizdir (TTK m. 1427/5). Ayrıca zamanında ödenmeyen sigorta tazminatından dolayı ortaya çıkan zararların temerrüt faizi ile karşılanamayan kısmı için sigortalının ilave talep hakkı (munzam/aşkın zarar için) bulunmaktadır (SK m. 32/3; TBK m. 122).

Sigortacının rizikonun gerçekleşmesi sonucunda oluşan hasarı tespit ettirmesi uzun zaman alırsa ve 3 aylık süreyi aşarsa, sigortacı tazminat veya bedelden mahsup edilmek üzere hasar miktarının yarısını ödeyip bunu toplam borcundan mahsup edebilir (TTK m. 1427/3, 1428).

Sigortacı, rizikonun gerçekleşmesinde sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fillerinden sorumlu oldukları kişilerin, ihmallerinden dolayı meydana gelen zararların giderilmesinden sorumludur. Buna karşılık aynı kişilerin rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep olmaları halinde sigortacı tazminat ödeme borcundan kurtulur ve aldığı primleri iade etmez (TTK m. 1429).

Sigortacı, sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar tarafından rizikonun tazminatın veya bedel ödeme borcunun kapsamının belirlenmesi için yapılan makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, ödemek zorundadır (TTK m. 1426).

B. Sigorta Ettirenin Borçları

Sigorta ettirenin yukarıda kısaca izah edilen borçlarına karşılık, sigorta ettiren ve sigortalının da sözleşme vesilesiyle ortaya çıkan

birtakım borçları bulunmaktadır. Sigorta sözleşmesine tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme olma özelliğini veren bu borçlar aşağıda açıklanmıştır.

1. Prim Ödeme

Sigorta ettirenin sözleşmeden doğan temel borcu prim ödemektir (TTK m. 1430). Sigorta ettirenin prim ödeme borcunu ifa etmesine ayrıca sigortacının sorumluluğunun başlaması sonucu da bağlanmıştır. Daha önce de ifade edildiği gibi sigortacının sorumluluğu, kural olarak, primin veya ilk taksitinin ödenmesiyle başlar.

Sigorta primi, sözleşmede aksine bir düzenleme yoksa, sigorta ettirenin sözleşmede gösterilen adresinde tam ve nakden ödenir. İlk taksitin nakit olarak ödenmesi şartıyla kalan kısım için kambiyo senedi verilebilir. Bu durumda primin ödenmiş sayılması için kambiyo senedinin ödenmesi gereklidir (TTK m.1430/2). Uygulamada sigorta primlerinin sıklıkla kredi kartı ile ödendiği görülmektedir. İlk taksit dahil, kredi kartı ile ödemenin yapılmış olması halinde, sigorta ettiren borcunu ifa etmiş sayılmalı ve sigortacının sorumluluğu başlamalıdır.

Sigorta ettiren, sigortacının sorumluluğu başlamadan önce kararlaştırılmış primin yarısını ödeyerek sözleşmeden cayabilir. Sözleşmeden kısmi cayma halinde, sigorta ettirenin ödemekle yükümlü olduğu prim, cayılan kısma ilişkin primin yarısı olarak kabul edilir (TTK m. 1430/3). Görüldüğü üzere sigorta ettiren sözleşmeden cayma hakkını sadece, sigortacının sorumluluğu başlamadan önce kullanabilir.

Sigorta priminin ödeme zamanı sözleşme ile tespit edilebilir. Bununla birlikte kanun koyucu, primin tamamının taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa ilk taksitin sözleşme yapılıp poliçe teslim edilince ödenmesi gerektiğini belirtmiştir (TTK m. 1431/1). Karada ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda sigorta primi, poliçe henüz düzenlenmemiş olsa da sözleşmenin yapıldığı anda, henüz sigorta poliçesi verilmemiş olsa da ödenmesi gerekir. Zira bu tür sigortalarda sigortacının sorumluluğu, sigorta poliçesinin verilmesi ve primin ilk

taksitinin ödenmesine ihtiyaç duymadan, sigorta sözleşmesi yapılır yapılmaz doğmaktadır.

Sigorta prim borcunun muaccel hale gelmesi sözleşmede/poliçede yazılı vadenin dolmasının yanı sıra, rizikonun gerçekleşmesi sonucu da gerçekleşebilir. Sigorta priminin taksitle ödeneceğinin kararlaştırıldığı hallerde, henüz taksitlerin ödemesi tamamlanmadan önce riziko gerçekleşirse, kalan prim borcunun tamamı muaccel hale gelir.

Sigorta prim borcunu ödemede temerrüde düşülmesi halinde, TBK'daki temerrüt hükümlerinden ayrı birtakım ilave sonuçlar ortaya çıkar. Öncelikle belirtmek gerekir ki, sigortacının sorumluluğunun başlaması primin ödenmesine bağlıdır. Sözleşmede aksine bir düzenleme olmadıkça sigorta primi ödenmeden sigortacının sorumluluğu başlamamaktadır.

Primin ödenmemesi halinde sigortacının sigorta sözleşmesini sona erdirme hakkı doğmaktadır. İlk primin veya sonraki primlerin ödenmemiş olmasına göre sigortacıya farklı haklar tanınmıştır. Öncelikle sigorta priminin tamamının veya ilk taksitinin ödenmemesi halinde sigortacının *cayma hakkı* ortaya çıkmaktadır. Temerrüde bağlı olarak sigortacı, ilk taksiti veya tamamı bir defada ödenmesi gereken primi zamanında ödenmediği takdirde, primin ödenmesi için öngörülen vadeden itibaren 3 ay içerisinde sözleşmeden cayabilir. Prim alacağının 3 aylık süre içerisinde dava veya takip yoluyla istenmemiş olması halinde sözleşmeden cayılmış olur (TTK m. 1434/2).

Primin ödenmemesi halinde sigortacıya tanınan ikinci imkân *sözleşmenin feshidir*. Primin ilk taksiti ödenmiş olmakla beraber, izleyen taksitlerin ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde, sigortacı sigorta ettirene, noter aracılığıyla veya iade taahhütlü mektupla 10 günlük süre vererek borcunu yerine getirmesini, aksi halde süre sonunda sözleşmenin feshedilmiş sayılacağını ihtar eder (TTK m. 1434/3). Sürenin sonunda prim hala ödenmemişse sözleşme feshedilmiş olur. Sigortacının temerrüde bağlı olarak diğer hakları saklı tutulmuştur.

Bunların dışında bir sigorta döneminde sigorta ettirene iki kez ihtar göndermişse sigortacı, sigorta döneminin sonunda hüküm doğurmak üzere sözleşmeyi feshetme hakkına sahip olur (TTK m. 1434/4).

2. Beyan Yükümlülüğü

Sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne mukabil sigorta ettirenin de beyan yükümlülüğü bulunmaktadır. Sigorta ettirenin vereceği bilgiler çerçevesinde sigortalanacak menfaat hakkında yorum yapacak olan sigortacı, sigorta yapıp yapmamaya, yapacaksa hangi prim üzerinde yapacağına kendisine verilen bilgiler çerçevesinde karar vermektedir. Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü, zaman bakımından, sözleşme yapılırken, sözleşmenin devamı esnasında ve riziko meydana geldiğinde olmak üzere üç şekilde ortaya çıkar.

a. Sözleşmenin Kurulması Esnasında

Sigorta ettiren, bildiği ve bilmesi gereken tüm önemli bilgileri sigortacıya aktarmak zorundadır (TTK m. 1435). *Önemli bilgi*, sigortacının bilmesi halinde sözleşmeyi yapmayacağı veya farklı şartlarda (daha yüksek prim isteyerek) yapacağı hususları kapsar. Mesela, yangın sigortası yapılacak yerin yakınında akaryakıt istasyonunun bulunması, hayat sigortası yapılan kişinin daha önce kalp krizi geçirmiş olması gibi bilgiler sigortacı bakımından önemli bilgi sayılır. Ayrıca sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan hususlar, aksi ispat edilinceye kadar önemli bilgi sayılır (TTK m. 1435).

Sigortacının her bir sigorta ettirenden ayrı ayrı bilgi alması zor olduğundan, özellikle hayat sigortalarında, liste halinde sorular sorarak sigorta konusu menfaatin gerçek durumunu öğrenmeye çalışır. Sigortacı tarafından hazırlanan bu sorular önemli olarak kabul edilir ve sigorta ettiren bu sorulara verdiği cevaplar dışında başka bir bilgi vermek zorunda değildir. Sadece bunlar dışındaki önemli bir hususu kötüniyetle saklaması halinde sigorta ettiren, beyan yükümlülüğüne uygun davranmamış sayılır (TTK m. 1436/1).

Sigorta ettirenin sözleşmenin kurulması esnasında beyan yükümlüğüne uygun davranmaması halinde sigortacı 15 gün içerisinde sözleşmeden cayabileceği gibi bunun yerine prim farkı da isteyebilir (TTK m. 1439/1). İstenilen prim farkının 10 gün içerisinde kabul edilmemesi halinde sözleşmeden cayılmış olur. Önemli olan bir konunun sigorta ettirenin kusuru sonucunda öğrenilememiş olması veya sigorta ettiren tarafından önemli sayılmaması durumu değiştirmeyip sigortacı yine istediği takdirde cayma ve prim farkı isteme haklarını kullanabilir. Mesela, hayat sigortası yaptıracak kişinin babasının ve amcalarının kalp krizi geçirerek vefat etmesini önemli saymayıp beyan etmemesi halinde sigortacı cayma hakkını kullanabilir (TTK m. 1439/1). Buradaki en önemli husus, sigorta ettiren tarafından beyan edilmeyen önemli bilginin başka bir yerden sigortacı tarafından öğrenilmesi halinde artık sigortacı sözleşmeden cayamaz (TTK m. 1438).

Sigortacının cayma hakkını kullanmasından önce rizikonun gerçekleşmesi halinde, beyan edilmeyen husus ile rizikonun gerçekleşmesi arasında sebep sonuç ilişkisinin bulunmaması halinde, diğer bir deyişle sigortacıya beyan edilmeyen husus rizikonun doğmasında etkin olmamışsa sigortacının tazminat ödeme borcu devam eder (TTK m. 1437, 1439/2). Kişinin evinde sağlık için kullanılan oksijen tüpleri beyan edilmemiş olmasına rağmen evin yıldırım düşmesi sonucunda yanması halinde sigortacı beyan yükümlülüğünün ihlaline dayanarak tazminat ödemekten kaçınamaz.

Rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettirenin ihmali ile beyan yükümlülüğü ihlal edildiği takdirde, söz konusu ihlal rizikonun gerçekleşmesine veya tazminatın ya da bedelin miktarına etki edebilecek nitelikteyse ihmalin derecesine göre tazminattan indirim yapılması söz konusu olur (TTK m. 1439/2). Bununla birlikte, sigorta ettirenin kasıtlı olarak beyan yükümlülüğünü ihlal etmesi ile rizikonun gerçekleşmesi arasında bağlantı (sebep-sonuç ilişkisi) varsa sigortacının tazminat ya da bedel ödeme borcu ortadan kalkar. Buna karşılık bağlantı yoksa, sigortacı ödenen primle gerçek durum karşısında ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatı ya da bedeli indirimli şekilde öder (TTK m. 1439/2).

Sigortacı cayma hakkını, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihlal ettiğini öğrendiği andan itibaren 15 gündür (TTK m. 1440). Sigortacı durumu öğrendikten sonra sigorta ettirene bir beyanla durumu bildirerek cayma hakkını 15 gün içerisinde kullanmak zorundadır. Aksi halde sigortacının sözleşmeden cayma hakkı düşecektir.

Beyan yükümlülüğünün ihlal edilmesi sebebiyle sözleşmeden cayma hakkı bazı hallerde kullanılamamaktadır. TTK m. 1442 hükmüne göre sigortacı, cayma hakkının kullanılmasından açıkça veya zımnen vazgeçmişse, caymaya yol açan ihlale sigortacı bizzat kendisi sebebiyet vermişse, sorulardan bazıları cevapsız bırakıldığı halde sigortacı sözleşmeyi yine de yapmışsa artık sigorta ettirenin eksik ya da yanlış bilgi vermesi sebebiyle sözleşmeden cayamaz.

b. Sözleşmenin Devamı Esnasında

Sigorta sözleşmesinin kurulmasından sona ermesine kadar sigortalanan menfaate ilişkin yeni gelişmeler söz konusu olabilir. Bir kere sigorta ettiren, kendi davranışları ile sigortalanan menfaate ilişkin rizikoyu veya mevcut durumu ağırlaştırarak tazminat tutarının artmasına engel olmak zorundadır (TTK m. 1444/1). Sigorta ettiren, kendisinin bilgisi dahilinde mevcut durumu ağırlaştırıcı bir gelişme olursa derhal; kontrolü dışında gerçekleşen olayları ise öğrendiği tarihten itibaren 10 gün içerisinde sigortacıya bildirmek zorundadır. Buradaki amaç, sözleşmenin devamı esnasında durumunu ağırlaştıran olaylardan sigortacıyı haberdar edebilmektir. Böylece sigortacı yeni duruma göre yeni önlemler alabilme imkanına sahip olur.

Sigortacı, sözleşmenin devamı esnasında, rizikonun gerçekleşmesi veya mevcut durumun ağırlaşması ihtimalini ya da sözleşmede riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilecek durumların varlığını öğrendiği takdirde, öğrenme tarihinden itibaren bir ay içerisinde sözleşmeyi feshedebilir veya prim farkı isteyebilir. Farkın on gün içerisinde kabul edilmemesi halinde sözleşme feshedilmiş sayılır (TTK m. 1445/1).

Sigortacının söz konusu fesih ve ilave prim hakkını kullanması bazı hallerde mümkün değildir (TTK m. 1445/2, 4):

- Hakların süresinde kullanılmaması,
- Değişikliklerin yapılmasından önceki duruma dönülmesi,
- Rizikonun artmasına sigorta ettirenin insani bir görevi ifa etmesinin sebep olması,
- Rizikonun artmasında sigortacının menfaati ile ilişkili bir husus veya sigortacının sorumlu olduğu bir olayın sebep olması,
- Hayat sigortalarında rizikonun artmasına sigortalının sağlık durumunda meydana gelen değişikliklerin sebep olması.

Rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettirenin ihmali belirlendiği ve değişikliklere ilişkin beyan yükümlülüğünün ihlal edildiği saptandığı takdirde, söz konusu ihlal tazminat miktarına veya bedele ya da rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikteyse ihmalin derecesine göre tazminat veya bedel miktarından indirim yapılır. Beyan yükümlülüğünün kasıtlı olarak ihlal edilmesi halinde, meydana gelen değişiklikle rizikonun gerçekleşmesi arasında bağlantı varsa sigortacı sözleşmeyi feshedebilir. Bu durumda sigorta tazminatı veya bedeli ödenmez. Beyan yükümlülüğünün kasıtlı ihlali ile rizikonun gerçekleşmesi arasında bağlantı yoksa, sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak tazminat veya bedel miktarını tespit edip ödeme yapar (TTK m. 1445/5)

Rizikonun gerçekleşmesinden önce sigortacı, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü kasıtlı olarak ihlal ettiğini öğrenip sözleşmeyi feshetse de değişikliğin meydana geldiği sigorta dönemine ilişkin prime hak kazanır (TTK m. 1445/ 6).

Sigortacıya tanınan feshin bildirim süresi veya feshin hüküm ifade etmesi için verilen süre içinde yapılan değişiklikle bağlantılı olarak rizikonun gerçekleşmesi halinde, sigorta tazminatı veya bedeli, ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oran dikkate alınarak hesaplanır (TTK m. 1445/7).

Cevdet Yavuz Ticaret Hukuku

c. Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde

Rizikonun meydana gelmesi durumunda, sigorta ettiren durumu *gecikmeksizin* sigortacıya bildirir (TTK m. 1446/1). Kanun koyucu net bir süre koymayıp sigorta ettirenin ilk fırsatta durumu bildirmesini öngörmüştür. Aksi halde zararın artması söz konusu olmuşsa sigorta ettirenin kusurunun ağırlığına göre tazminattan veya bedelden bir indirim yapılması söz konusu olur. Bununla birlikte sigortacı, rizikonun gerçekleştiğini başka şekilde öğrenmişse, tazminattan veya bedelden indirim yapma imkanını kaybeder (TTK m. 1446/3).

3. Bilgi verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Yükümlülüğü

Sigorta sözleşmesinin kapsamına giren rizikonun gerçekleştiğinde, sigortacı öncelikle iki hususun araştırmasını yapar. İlk olarak meydana gelen rizikonun sözleşme kapsamında olup olmadığına; ikinci olarak da riziko sonucu oluşan zararın miktarının ne olduğuna bakılır. Bu nedenle TTK m. 1447 hükmü çerçevesinde, sigorta ettiren kendisinden beklenen her türlü bilgi ve belgeyi (mesela polis veya itfaiye tutanağını, raporunu) sigortacıya makul süre içerisinde temin etmek zorundadır. Ayrıca sigorta ettiren, aldığı bilgi ve belgenin niteliğine göre, rizikonun gerçekleştiği veya diğer ilgili yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermekle ve kendisinden beklenen uygun önlemleri almakla yükümlü kılınmıştır (TTK m. 1447/1).

Sigorta ettirenin söz konusu yükümlülüğü ihlal etmesi sebebiyle ödenecek tutar artarsa kusurun ağırlığına sigortacının ödeyeceği tazminattan indirim yapılır (TTK m. 1447/2).

4. Zararı Önleme, Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarının Koruma Yükümlülüğü

Sigorta ettiren, riziko gerçekleştiğinde zararın doğmasına ve artmasına engel olmak ve sigortacının üçüncü kişilerle olan rücu haklarını korumak için gerekli önlemleri almakla yükümlü kılınmıştır (TTK m. 1448). Riziko meydana geldiğinde sigorta ettirenin alacağı basit

önlemler bilhassa zararın büyümesini engelleyebilir. Bu nedenle kanun koyucu, sigorta ettirenin sigortanın varlığından dolayı rehavete kapılıp ihmali davranışlar sergilemesini engellemeye çalışmıştır. Bundan dolayı sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesi veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu hallerde, zararın artmasını engellemek için gerekli her türlü tedbiri kendisini tehlikeye atmadan alması zorunludur.

Sigorta ettirenin alması gereken tedbirleri sigortacının yönlendirmesi en uygun olanıdır. Zira konuyla ilgili oldukça tecrübeli olan sigortacı, zararın oluşması veya artmasını engelleyebilecek nitelikteki tedbirler konusunda sigorta ettirene talimatlar vermesi söz konusu olabilir. Sigorta ettirenden de önemli bir gerekçesi olmadığı takdirde, bu talimatlara uyması beklenir (TTK m. 1448/1).

Sigorta ettirenin bu yükümlülüğe aykırı davranması sonucunda sigortacının durumu ağırlaşmışsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır (TTK m. 1448/2). Böylece sigorta ettirenin rehavete kapılıp önlemleri almaktan imtina etmesine bir yaptırım bağlanmıştır.

Sigortacı, sigorta ettirenin gerekli önlemleri almak amacıyla yaptığı masrafları, bunlar zararın oluşmasında veya artmasında etkisiz olsa da karşılamak zorundadır. Dolayısıyla sigortacı, sadece sigorta tazminatı ve bedeli değil söz konusu masrafları da sigortalıya ödemekle mükelleftir (TTK m. 1448/3). Sigortanın menfaat değerinin tamamını kapsamaması halinde, (100 TL değerindeki menfaat için 50 TL'lik sigorta yapılması gibi- *Eksik sigorta*), söz konusu masraflar sigorta bedeli ile sigorta değeri arasındaki oran nispetinde ödenir.

Sigorta ettiren bahse konu önlemleri alabilmek için yüksek miktarlı harcamalar yapmak zorunda kalabilir. Bu nedenle gerekli olduğu takdirde, sigortacıdan, masrafların karşılanması amacıyla avans talebinde bulunabilir (TTK m. 1448/4). Heyelanın önlenmesi için yeni duvar örülmesi, sel rizikosuna karşı ilave tahkimat yapılması gibi hususlarda sigortacının da yardımı gerekebilir.

V. SÖZLEŞMENİN SONA ERMESİ

Sigorta sözleşmesi temelde TBK hükümlerine tabi olduğundan, sigortacılığa özgü bazı haller dışında genel hükümler çerçevesinde sona erme ve tasfiye hükümleri uygulanır.

A. Sona Erme Halleri

1. Sürenin Dolması

Sigorta sözleşmesinin doğal olarak sona erme hali, sözleşmede gösterilen sürenin dolmasıdır. Yukarıda izah edildiği üzere hayat sigortaları daha uzun süreli olmakla beraber zarar sigortaları kural olarak bir yıllık olarak akdedilir. Sigorta sözleşmesindeki sürenin dolması ile sigorta sözleşmesi kendiliğinden sona erer. Sözleşmede taraflardan biri feshetmediği takdirde sözleşmenin bir yıl için yenileneceği hükmünün bulunması halinde süre dolsa dahi, taraflardan birinin fesih beyanında bulunmaması halinde, sözleşme yenilenmiş olur.

2. Tarafların Karşılıklı İradesi (İkale Sözleşmesi) ile Sona Erme

Sözleşme, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla sona erdirilebilir. Özellikle uzun süreli sözleşmelerde taraflar anlaşmak suretiyle sözleşmeyi geçmişe veya geleceğe etkili olarak sona erdirebilirler. *Bozma anlaşması, ikale sözleşmesi* adı verilen söz konusu hukuki işlem ile mevcut bir sözleşme hukuk dünyasından kaldırılır.

3. Rizikonun Gerçekleşmesi

Sigorta sözleşmesinin konusunu oluşturan rizikonun gerçekleşmesi ve tam zararın ortaya çıkması halinde sigortacı tazminatı ödedikten sonra sözleşme kendiliğinden sona erer.

Zarar sigortalarında tam hasarın oluşması halinde zaten sigorta konusu ortadan kalkacağı için sigortacı tazminatı ödedikten sonra sözleşme sona erer. Kısmi hasarın meydana gelmesi halinde, sözleşme kural

çalışmakarasu.com.tr 07.10.2024 15:16:

olarak varlığını sürdürür. Ancak taraflar istedikleri takdirde sözleşmeyi feshedebilirler. Sigortacının kısmi hasar sonrası fesih hakkını kullanabilmesi için kısmi tazminatı ödemesi zorunludur (TTK m. 1428/2).

Hayat sigortalarında, riziko sigortalının hayatını kaybetmesi olduğundan, bu rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacı, lehtara, sigorta bedelini ödedikten sonra sözleşme kendiliğinden sona erer.

4. Sigortacının İflası

Sigortacının iflasının açıklanması ile birlikte sigorta sözleşmesi sona erer (TTK m. 1418/2). Sigortacının iflasından önce ödenmeyen tazminatlar, özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, önce 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu gereğince sigortacı tarafından ayrılması gereken teminatlardan[18], sonra iflas masasından karşılanır.

5. Tek Taraflı Olarak Sözleşmenin Sona Erdirilmesi

Sözleşmeler iki tarafın karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile kurulmasına karşın, belirli şartların gerçekleşmesi halinde, taraflardan birinin tek taraflı iradesi ile sona erdirilebilir. Tarafın iradesi ile sözleşme ileriye etkili olarak sona erdiriliyorsa *fesih*, geçmişe etkili olarak ortadan kaldırılıyorsa *cayma* halinden söz edilir. Sözleşmenin feshedilmesi halinde, beyanın karşı tarafa ulaşmasından itibaren sözleşme ileriye doğru sona erer ve bu şekilde tasfiye edilir. Buna karşılık, kanunda belirtilen özel şartların gerçekleşmesi halinde cayma hakkı kullanılırsa sözleşme kurulmadan önceki döneme dönecek şekilde sona erdirilir.

6102 sayılı TTK'da, tarafların *fesih* ve *cayma* haklarına ilişkin yapılan özel düzenlemeler şu şekilde gösterilebilir:

- Rizikonun ağırlaşması halinde sigortacı sözleşmeyi *feshedebilir* (TTK m. 1445/1),

[18] SK m. 17 hükmüne göre, sigorta şirketleri yurt içinde akdetmiş oldukları sigorta sözleşmelerinden doğan taahhütlerine karşılık olarak teminat ayırmak zorundadır. Kanunun bahse konu 17'nci maddesinde, ayrılması gereken teminatlara ilişkin esaslar ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

ccalisir@ankara.edu.tr 07.10.2024 15:

- Sigorta priminin ilk taksitinin veya tamamının ödenmemesi halinde sözleşmenin yapılmasından itibaren üç ay içinde sigortacı sözleşmeden *cayabilir* (TTK m. 1434/2).
- Sigorta priminin ilk taksitinin ödenmesine karşın sonraki taksitlerin ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde sigortacı, noter veya iadeli taahhütlü mektupla on günlük süre verip sözleşmeyi *feshedebilir* (TTK m. 1434/3).
- Sözleşmede yer alan yükümlülüklerden birinin ihlali halinde, durumu öğrenen sigortacı bir ay içerisinde sözleşmeyi kısmen veya tamamen *feshedebilir* (TTK m. 1449/1).
- Sigorta ettirenin primi ödemesinden önce acz haline düşmesi, iflas etmesi veya hakkında yapılan takibatın semeresiz kalması halinde sigortacı sözleşmeyi *feshedebilir* (TTK m. 1417/2).
- Sigortacının acz haline düşmesi ya da hakkındaki icra takibinin semeresiz kalması halinde sigorta ettiren teminat talebinde bulunabilir. Talepten itibaren bir hafta içinde teminatın verilmemesi halinde sigorta ettiren sözleşmeyi *feshedebilir* (TTK m. 1417/1).
- Sigortacının konkordato ilan etmesi, ilgili sigorta dalına ilişkin ruhsatın iptal edilmesi veya sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması halinde, sigorta ettiren, bu durumu öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeyi *feshedebilir* (TTK m. 1413/1).
- Sigorta primleri henüz ödenmemişken sigorta ettiren konkordato ilan etmişse, sigortacı, bunu öğrendiği tarihten itibaren, bir aylık bildirim süresine uyarak sigorta sözleşmesini *feshedebilir* (TTK m. 1413/2).
- Sigortacı sigorta teminatının kapsamında değişiklik yapmadan, ayarlama şartına dayanarak primi yükseltirse, sigorta ettiren sigortacının bildirimi aldığı tarihten itibaren bir ay içerisinde sözleşmeyi *feshedebilir* (TTK m. 1414).
- Sigortacının haklı sebeplere dayanarak, sözleşmeyi kısmen feshetmesi veya sözleşmeden cayması halinde, sözleşmenin geri ka-

lan hükümlerle devam etmesi mümkün değilse, sigortacı sözleşmenin tamamını *feshedebilir* veya ondan *cayabilir* (TTK m. 1415/1).

- Sigortacı sözleşmeyi kısmen feshetmiş veya ondan caymışsa, sigorta ettiren sözleşmenin tamamını *feshedebilir* veya ondan *cayabilir* (TTK m. 1417/2).
- Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne uymaması halinde sigortacıya seçimlik hak olarak sözleşmeden cayma imkânı verilmiştir (TTK m. 1438-1442). Beyan yükümlülüğünün ihlalinin ağırlığına ve hangi dönemde yapıldığına bağlı olarak sigortacı diğer haklarının yanı sıra *sözleşmeden cayabilir*.
- Sigorta ettiren, sözleşmenin kurulmasıyla ve poliçenin verilmesiyle beraber prim ödemekle yükümlüdür. Henüz prim ödenmeden dolayısıyla sigortacının sorumluluğu başlamadan önce kararlaştırılmış primin yarısını ödeyerek sözleşmeden cayabilir (TTK m. 1430).

B. Zamanaşımı

Zamanaşımı, borcu tamamen ortadan kaldırmamakla beraber talep edilebilme imkanını zayıflatan bir durumdur. Kanunda belirtilen süre içerisinde alacaklının hakkını talep etmemesi halinde, borç sona ermemekle beraber, borçluya defi imkânı verir. Sürenin geçmesinden sonra alacaklının talepte bulunması halinde borçlu zamanaşımı defini ileriye sürerek borcu ödemekten kurtulabilir. Bununla birlikte zamanaşımına uğramış borcun ödenmesi, hukuki niteliği itibariyle bağışlama değil, geçerli bir borcun ödenmesi olarak kabul edilir.

6102 sayılı TTK m. 1420 hükmüne göre, sigorta sözleşmesinden doğan haklar, her bir hakkın *muaccel olduğu andan itibaren iki* ve *altı yıllık* zamanaşımı sürelerine tabidir. Özellikle sigorta tazminatı ve sigorta bedeline ilişkin alacak taleplerinin herhalde rizikonun gerçekleşmesinden itibaren altı yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Böylece TBK'daki genel zamanaşımı süresinden ayrılarak genel süre altı yıl olarak belirlenmiştir.

İKİNCİ ÜNİTE ÖZETİ

Sigorta sözleşmesi 6102 Sayılı TTK'da, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi halinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşme olarak tanımlanmıştır. Sigorta sözleşmeleri, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun iradelerini açık veya örtülü biçimde açıklamalarıyla kurulur.

Sigorta sözleşmesinin *sigortacı* ve *sigorta ettiren* olmak üzere iki tarafı bulunmaktadır. Ülkemizde sigortacı sıfatına sadece *anonim* veya *kooperatif* şirketler sahip olabilir. Sigorta ettiren, belirli bir prim karşılığında kendisinin ya da üçüncü kişinin menfaatini sigorta himayesi altına aldıran gerçek ve/veya tüzel kişidir. Sigorta sözleşmesinin dört unsuru vardır. Bunlar menfaat, riziko, sigorta bedeli/değeri ve prim olarak sayılabilir.

Sigorta sözleşmeleri her ne kadar TTK'da düzenlenmiş olsa da genel itibariyle TBK'da yer alan sözleşmelere ilişkin genel hükümlere tabidir. Yani kamu düzenine, ahlaka ve adaba, kişilik haklarına aykırı olamayacaktır. Sigorta sözleşmeleri herhangi bir şekil şartına tabi değildir; ancak, sözleşme kurulduktan sonra sigortacı, sigorta poliçesi düzenleyerek sigorta ettirene vermek zorundadır. Borçlar hukukunda olduğu gibi sigorta sözleşmesi bakımından da sözleşme serbestisi ilkesi uygulama alanı bulur; ancak, sigortacılığın taşıdığı toplumsal önem sebebiyle bu serbestiye sigortacılık alanında bazı sınırlamalar getirilmiştir. Bu sınırlamalar "*sigorta yaptırma zorunluluğu*" ve "*sözleşme içeriğinde sigorta genel şartlarına uyma zorunluluğu*" olarak ifade edilebilir.

Sigorta sözleşmeleri tam iki tarafa borç yükleyen özel hukuk sözleşmesidir. Zira sigorta ettirenin sözleşmeden kaynaklanan prim ödeme borcuna karşılık sigortacı sigorta himayesi sağlama borcu altındadır. Bu hukuki niteliğinden dolayı tarafların karşılıklı edimleri bulun-

Sorumluluk sigortalarında sorumluluğun ortaya çıkması ve zararın tespit edilmesi uzun zaman alabildiğinden, zamanaşımı bakımından özel bir düzenleme getirilmiştir. TTK m. 1482 hükmüne göre, sorumluluk sigortalarında sigortacıya karşı olan talepler, *sigorta konusu olayın gerçekleşme tarihinden itibaren on yıl* geçmekle zamanaşımına uğrar.

6102 sayılı TTK'da sigorta sözleşmesine ilişkin genel hüküm niteliğindeki zamanaşımı sürelerine diğer kanunlardaki özel süreler saklı tutulmuştur (m. 1420/2). Bununla ilgili, Karayolları Trafik Kanunu m. 109 hükmü örnek olarak verilebilir. Buna göre, motorlu araç kazalarından dolayı ortaya çıkan maddi zararın tazminine ilişkin talepler, zarar görenin *zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren iki yıl* ve herhalde *kaza anından itibaren on yıldır* (KTK m. 109/1). Ayrıca dava, cezayı gerektiren bir fiilden doğar ve ceza kanunu bu fiil için daha uzun bir zaman aşımı süresi öngörmüş bulunursa, bu süre, maddi tazminat talepleri için de geçerlidir (KTK m. 109/2).

maktadır. Sigortacının yükümlülükleri *sigorta himayesi sağlama, aydınlatma, poliçe verme ve sigorta tazminatı/bedeli ödeme yükümlülüğü*, Sigorta ettirenin yükümlülükleri ise, *prim ödeme, beyan, bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme ile zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülüğü* olarak sayılabilir.

Sigorta sözleşmesi TBK'da yer alan sözleşmelere ilişkin genel hükümlere tabi olduğundan sigortacılığa özgü bazı haller dışında genel hükümler çerçevesinde sona erme ve tasfiye hükümleri uygulanır. Bu çerçevede sona erme sebeplerini sürenin dolması, tarafların karşılıklı iradeleri (ikale), rizikonun gerçekleşmesi, sigortacının iflası, belirli şartların gerçekleşmesi halinde ise tek taraflı olarak sona erdiren haller olarak sayabiliriz.

Sigorta sözleşmesinden doğan haklar diğer kanunlardaki özel süreler saklı kalmak üzere, her bir hakkın *muaccel olduğu andan itibaren iki* ve *altı yıllık* zamanaşımı sürelerine tabidir. Sorumluluk sigortalarında sorumluluğun ortaya çıkması ve zararın tespit edilmesi daha uzun bir zaman gerektirebileceğinden, *sigorta konusu olayın gerçekleşme tarihinden itibaren on yıl* zamanaşımı süresine tabi tutulmuştur.

İKİNCİ ÜNİTE SORULARI

1) Aşağıdakilerden hangisi sigorta sözleşmesinin unsurlarından biri değildir?

a. Para ile ölçülebilir bir menfaatin varlığı
b. Rizikonun mevcudiyeti
c. Prim
d. Sigorta bedeli ve değeri
e. Sözleşme yapıldığı anda poliçe verilme mecburiyeti

2) Zamanaşımı süresi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

a. Sigorta sözleşmesinden doğan haklar her bir hakkın muaccel olduğu tarihten itibaren 2 ve 6 yıllık zamanaşımı süresine tabidir.
b. Sorumluluk sigortalarında sigortacıya karşı olan talepler, sigorta konusu olayın gerçekleşme tarihinden itibaren on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.
c. Diğer kanunlardaki zamanaşımı süreleri saklı tutulmuştur.
d. KTK'da motorlu araç kazalarından dolayı ortaya çıkan maddi zararın tazminine ilişkin talepler, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren iki yıl ve herhalde kaza anından itibaren 6 yıldır.
e. Dava, cezayı gerektiren bir fiilden doğmuş ve ceza kanunu bu fiil için daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörmüşse bu süre, maddi tazminat talepleri için de geçerlidir

3) Aşağıdakilerden hangisi sigorta sözleşmesinin sona erme hallerinden birisi değildir?

a. Sözleşmede öngörülen sürenin dolması
b. Tarafların anlaşması
c. Sigortalının iflası
d. Rizikonun gerçekleşmesi
e. Fesih ve cayma

ccalis.ankara.edu.tr 07.10.2024 15:18:

4) Sigortacının yükümlülüklerinden olan rizikoyu taşıma yükümlülüğü ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

a. Sigortacı sigortalının tüm malvarlığına önceden tespit edilen risiko-lara karşı sigorta himayesi sağlar.

b. Sigortacının sorumluluğu sözleşmenin yapılmasıyla başlar, sözleşme süresinin dolmasıyla sona erer.

c. Kara ve denizde eşya taşımaya ilişkin sigortalarda, sigortacının so-rumluluğu primin ödenmesi ile başlar.

d. Sigorta poliçesinde sigortanın başlangıç ve bitiş saati belirtilmemişse sigorta 12.00'da başlar ve yine 23.59'da biter.

e. Sözleşmeye hüküm konulmak suretiyle sigortacının sorumluluğunun primin ödenmesinden daha sonraki bir tarihte başlayacağı kararlaştı-rılamaz.

5) Aşağıdaki kavram eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

a. Sigorta sözleşmesinin tarafı olan, belirli bir prim karşılığında kendi-sinin ya da üçüncü kişinin menfaatini sigorta himayesi altına aldıran gerçek ve/veya tüzel kişiye sigorta ettiren adı verilir.

b. Sigorta sözleşmesindeki himayeden yararlanan kişiye sigortalı adı verilir.

c. Hayat sigortalarında sözleşmeden yararlanacak olan kişiye *lehtar* adı verilir.

d. Sigorta himayesini sağlayan kişiye sigortacı adı verilir ve yalnızca anonim şirket veya komandit şirket şeklinde kurulabilir.

e. Sigorta himayesine alınmak istenen menfaate zarar verme ihtimali olan doğa olayları veya insan fillerine riziko adı verilir.

6) Sigorta poliçesi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

a. Sigorta poliçesi, tarafların haklarını, temerrüde ilişkin hükümler ile genel ve varsa özel şartları içerir.

b. Sigorta sözleşmesi kurulduktan sonra, sigortalı, sigorta poliçesini düzenleyip sigorta ettirene vermek zorundadır

c. Aksine düzenleme bulunmadıkça, genel şartlarda sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın lehine olan bir değişiklik hemen ve doğru-dan uygulanır.

ccalisi@ankara.edu.tr 07.10.2024 15:19

d. Genel şartlarda sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın lehine olan bir değişiklik ek prim alınmasını gerektiriyorsa, sigortacı değişiklikten itibaren sekiz gün içerisinde prim farkı isteyebilir.

e. Sigorta sözleşmesi sigortacı tarafından yapılmışsa, sözleşmenin yapılmasından itibaren 24 saat içerisinde sigorta ettirene yetkililerce imzalanmış bir poliçe vermek zorundadır.

7) Aşağıdakilerden hangisi sigorta ettirene cayma hakkı veren durumlardan değildir?

a. Sigortacı sözleşmeyi kısmen feshetmişse

b. Sigortacının konkordato ilan etmesi

c. Sigortacının ayarlama şartına dayanarak primi yükseltmesi

d. Sigortacının ruhsatının iptali

e. Sigorta priminin sonraki taksitlerinin ödenmemesi

8) Sigorta aracıları ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

a. Sigorta şirketinin nam ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etmeyi veya bunları sigorta şirketleri adına yapmayı meslek edinen, sözleşmenin akdinden önce hazırlık çalışmalarını yürüten ve sözleşmenin uygulanması ile tazminatın ödenmesinde yardımcı olan kişiye sigorta acentesi denir.

b. Gerçek kişi sigorta acenteleri, fiil ehliyetine sahip olmak zorundadır.

c. Tüzel kişi sigorta acenteleri, anonim veya limited şirket şeklinde kurulmak zorundadır.

d. Sigorta veya reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyenleri temsil ederek, bu sözleşmelerin yaptırılacağı şirketlerin seçiminde tamamen tarafsız ve bağımsız davranarak hazırlık çalışmalarını yürütmeyi ve gerektiğinde sözleşmelerin uygulanmasında veya tazminatın tahsilinde yardımcı olmayı meslek edinen kişiye broker adı verilir.

e. Sigorta brokeri sigorta poliçesi düzenleyebilir ve sigorta tazminatını ödeyebilir.

9) **Her An Yanınızdayız Sigorta A.Ş.'nin yangın sigortası sözleşmelerine ilişkin bilgiler verilmiştir. 9 ve 10. Soruları bu tabloya göre cevaplandırınız.**

Aşağıdaki sigortalılardan hangisi veya hangileri sigorta tazminatı alabilecektir?

Sigortalı	Poliçe Tarihi	Prim Ödeme Tarihi	Yangın Tarihi
X	23.04.2019	01.02.2019	19.05.2019
Y	13.09.2019	18.09.2019	15.09.2019
Z	11.12.2019	01.01.2020	23.12.2019

a. Sadece X
b. Sadece Y
c. Sadece Z
d. Hepsi
e. Hiçbiri

10) **Bu sigorta Yangın sigortası değil de Karada taşıma sigortası olsa idi aşağıdakilerden hangisi veya hangileri tazminata hak kazanabilirdi?**

a. Değişmezdi.
b. Hiçbiri
c. Hepsi
d. Y ve Z
e. X ve Z

CEVAP ANAHTARI

1- E	2- D	3- C	4- E	5- D
6- B	7- E	8- E	9- A	10- C

isirankara.edu.tr 07.10.2024 15:...